

**XORAZM VILOYATI SHAROITIDA ERTAGI TARVUZ
YETISHTIRISHNING TAKOMILLASHTIRILGAN
AGROTEXNOLOGIYASI.**

Xalliyeva Zilola Sattarbekovna

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti,
Biotexnologiya mutaxassisligi magistri.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xorazm viloyatining keskin kontinental iqlimi va sho‘rlangan tuproqlari sharoitida ertagi tarvuz yetishtirishning ilmiy-amaliy asoslari yoritilgan. Termos usulida plyonka ostiga ekish, ko‘chat usuli va suv tejovchi texnologiyalarning hosildorlikka ta’siri tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Xorazm, ertagi tarvuz, termos usuli, ko‘chat usuli, sho‘rlanish, gidromodul, mineral o‘g‘itlar, hosildorlik.

Аннотация: В данной статье рассматриваются научные и практические основы выращивания арбуза-феи в условиях резко континентального климата и засоленных почв Хорезмской области. Анализируется влияние на урожайность посадки под пленку термосным методом, рассадным методом и водосберегающих технологий.

Ключевые слова: Хорезм, арбуз-фея, термосный метод, рассадный метод, засоленность, гидромодуль, минеральные удобрения, урожайность.

Abstract: This article discusses the scientific and practical foundations of growing fairy watermelon in the conditions of the sharply continental climate and saline soils of the Khorezm region. The effects of planting under film in the thermos method, seedling method and water-saving technologies on yield are analyzed.

Keywords: Khorezm, fairy watermelon, thermos method, seedling method, salinity, hydromodule, mineral fertilizers, yield.

KIRISH. O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini diversifikatsiyalash sharoitida poliz ekinlari, xususan tarvuz yetishtirish eksport salohiyatini oshirishning muhim omilidir. Xorazm viloyati o‘zining uzoq davom etuvchi quyoshli kunlari bilan shirin va sifatli tarvuz yetishtirishda yetakchi o‘rin tutadi. Biroq, mintaqaning bahorgi kutilmagan sovuqlari va tuproqning sho‘rlanish darajasi ertagi hosil olishda ma’lum qiyinchiliklarni tug‘diradi. Shu sababli, agrotexnologik tadbirlarni optimallashtirish dolzarb hisoblanadi.

Xorazm viloyatining tuproqlari asosan o'tloqi-allyuvial bo'lib, turli darajada sho'rlangan. Bahor faslida havo haroratining keskin o'zgarishi (kechasi sovuq urishi) kuzatiladi. Tarvuz issiqsevar ekin bo'lib, urug' unib chiqishi uchun tuproq harorati kamida +14... +15°C bo'lishi talab etiladi.

Tarvuzni o'stirishda iqlim sharoitlari eng muhim omillardan biri hisoblanadi. U ko'proq yangi hamda quruq joylarni afzal ko'radi. O'zbekiston, Markaziy Osiyo mamlakatlariga xos bo'lgan urug' savdogarligi va dehqonchilik an'alarini davom ettirgan holda, tarvuz yetishtirishda alohida o'rin tutadi. Tarvuz o'simligi tuproqqa nisbatan talabchan emas, lekin optimal sharoitlarda yetishtirilsa, o'zgacha darajadagi mahsuldorlik ko'rsatkichlariga erishish mumkin. Tarvuz ekish uchun eng maqbul davr – bahor, ya'ni martdan maygacha, chunki bu paytda tuproqning harorati 15-20 °C ni tashkil etadi. Yozgi issiq havoda, tarvuz o'zining yuqori namlik darajasi va foydali muvozanati bilan ajralib turadi. Bu o'simliklarining o'ziga xosligi, birinchidan, uning yemirilishi va oziqlarni suvsizlanishdan oldin saqlash imkoniyatlaridir.

Xorazm sharoitida ertapishar va kasalliklarga chidamli quyidagi navlar tavsiya etiladi:

- **Mahalliy:** *O'rinboy, Chilla, Hoshimboy.*
- **Xorijiy (F1):** *Crimson Sweet, Bonta, Top Gun.*

ERTAGI HOSIL OLIISH USULLARI.

Ko'chat usulida yetishtirish. Bu usul hosilni 15-20 kunga vaqtliroq olish imkonini beradi.

- **Tayyorlash:** Mart oyining boshida hajmi 10x10 sm bo'lgan torf-chirindi stakanchalariga urug' ekiladi.
- **Dalaga o'tkazish:** 25-30 kunlik (3-4 bargli) ko'chatlar aprelning birinchi o'n kunligida dalaga ko'chiriladi.

"Parnik (issiqxona)" (Plyonka osti) usuli

Xorazmda eng ommalashgan va iqtisodiy samarador usuldir.

- **Texnologiya:** Egat olinib, urug' ekilgach, ustidan kichik yo'ylar yordamida polietilen plyonka yopiladi.
- **Ekish sxemasi:** 270x70 sm yoki 210x70 sm. Gektariga o'rtacha 5-7 mingta o'simlik joylashtiriladi.

Jadval 1. Tarvuz rivojlanish fazalarining ekish usullariga bog‘liqligi

Ekish usuli	Unib chiqish (sana)	Gullash boshlanishi	Birinchi hosil pishishi
Ochiq usul (Nazorat)	25-30 aprel	15-20 iyun	1-5 avgust
Termos usuli	5-10 aprel	20-25 may	25-30 iyun
Ko‘chat usuli	1-aprel (ko‘chiriladi)	15-20 may	15-20 iyun

Tajribalardan quyidagicha xulosa qilish mumkin. Viloyat fermerlariga suv tanqisligini hisobga olgan holda tarvuz egatlariga plyonka yopish bilan birga **tomchilatib sug‘orishni** joriy etish tavsiya qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi tavsiyanomalari.
2. "Polizchilikda innovatsion texnologiyalar" ilmiy to‘plami.
3. Shonov A. "O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi va uning rivojlanishi". O‘zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi qoidalari. O‘zbekiston til va adabiyoti nashriyoti. Toshkent. 2015 y.
4. Muhammadiev M. "Agrar iqtisodiyotga ta’siri: Tarvuzning iqtisodiy ahamiyati". Iqtisodiyot va menejment jurnali 4(3), 45-52. 2026 y.
5. Yusupov A. "Tarvuz yetishtirish texnologiyalari va uning iqtisodiy ko‘rsatkichlari". O‘zbekiston agraristi, 1, 30-36, 2016 y.
6. Маткаримов, Н. Б. (2022). Экологическая оценка влияния факторов структуры почв на биометрические параметры местных деревьев на территории Хорезмской области Узбекистана. *Universum: химия и биология*, (5-1 (95)), 31-36.